

M. 11074:1.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Olika härader Adress: Tjörnarp
Socken: Olika socknar Berättat av: -----
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

Dödsbudet meddelades från man till man, vanligtvis sedan man hört, att det ringt i kyrkan. Flaggning på halv stång torde höra till de senare årtiondena. I min barndom hade man inga flaggstänger. Dödsannonser däremot ha förekommit mycket länge. Både rika och fattiga läto införa dödsannonser. I min barndom hade man i allmänhet en tidning, som endast utkom en ~~gång~~ eller två gånger i veckan, men vanligen blevo dödsannonser införda. Så långt jag kan minnas i tillbaka i tiden, ha åtminstone en hel mängd dödsannonser varit införda i tidningarna. Man beklagade sorgen, då man träffade någon anhörig till den döde, och då hette det: "Jag får beklaga sorgen."

Den döde. Själv har jag varit med vid endast ett fåtal dödsläger, men vid dödens inträde har det varit dödstyst. Somliga ha legat på knä, andra ha suttit med knäppta händer i tyst bön. Jag har aldrig sett någon sluta mun och ögon på den döde, men min hustru har hört, att på sina ställen ha människor brukat göra så. Vem som skulle göra det, är obekant. Den döde fick alltid ligga någon eller några timmar i den bädd, där han eller hon slutade sitt liv. Man ville tydligen handla i överensstämmelse med vad prosten K. i Ä. (enligt vad man sagt mig) sade: "Man skall inte med detsamma flytta en död; själen skall ha tid att lämna kroppen." Så fort sig göra lät, tvättades den dödes ansikte och händer. Detta arbete verkställdes av någon kvinna. Efter några

M. 11074:2.

2.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Olika härader Adress: Tjörnarps
Socken: Olika socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

timmar flyttades den döde ut på en loge eller någon annan plats, där han fick ligga på ett sofflock eller några bräder, till dess man fått hem liklista. Någon liklukt inne i rummet, där personen dött, kunde det ju inte gärna vara fråga om.

Svepning. Man köpte färdiga likklädslar, som man lade över den döde. Sedan likdräkten blivit vackert lagd över honom eller henne, som naturligtvis då blivit lagd i kistan med--/om det var en kvinna-- kammat hår, och om det var en ~~man~~^{man} -- med rakat ansikte, böjdes armarna något, och i ena handen satte man något "grönt" och en liten blomma. Några ljus vid den döde hade man inte förrän på begravningsdagen. I min barndom hände det icke sällan, att barn och kanske en och annan äldre person kom för att se liket.

I detta sammanhang känner jag mig manad att omtala ett par egendomliga fall, de må vara skrock eller ej. En hustru i Höja församling (det var i min hemby) gick under en mycket lång tid och hade ont på fingrarna. Hon sökte läkare och gjorde allt vad hon kunde för att bli av med det onöda. Hon var ofta så besvärad, att hon knappast kunde sköta något. Fick hon fingrarna i varmt vatten, så blev det rent galet. Då sade någon till henne: "Du skall låta en död person "taga" med sina händer på dina fingrar." Hon gjorde så. En gammal man hade dött, och hustrun smög sig till kistan, i vilken gubben låg. Locket var

M. 11074:3.
3.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Olika härader Adress: Tjörnarps
Socken: Olika socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

av varför det var lätt att komma i kontakt med den döde. Gumman fattade den ena av likets händer och drog den över sina dåliga fingrar och lade sedan den dödes hand vackert tillbaka igen. Efter en kort tid voro fingrarna läkta, och hon hade aldrig mer något ont på sina händer. Jag kände henne mycket väl; hon levde och blev gammal.

Ett annat exempel, även det från Höja. Det är berättat av släktingar till mig. På ett ställe hade man mängder av vägglöss, skäkter. Det var för husets folk en fullständig plåga, och man begrep inte, hur man skulle gå till väga för att bli av med dem. Efter en tid dog en gammal man på stället. "Tag en skäkta och begrav henne tillsamman med mannen," sade någon. Man gjorde så, och efter någon tid hade varenda skäkta försvunnit.

Kista. Kistans utseende och form torde ha växlat ofantligt lite under åren. I min barndom hade man (i min hemtrakt) aldrig handtag i kistan. Man hade dukar, som lades under kistan, och i dessa höllo bärarna. Först på senare tider har man börjat använda handtag. Har det förekommit, att man hos den döde i kistan nedlagt vissa saker? Jag vet det icke. I Häglinge, där jag hade min verksamhet under 26 år, hade jag till granne en mycket snäll arbetare. Naturligtvis var han ogift, ty han var analfabet och kunde inte tala ordentligt. Men han var en duktig arbetare. Då han inte kunde arbeta längre, blev

M. 11074: 4.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Olika häradar Adress: Tjörnarps
Socken: Olika socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

han genom fattigvårdsstyrelsens försorg inackorderad hos en arbetare, och där fick han sluta sina dagar. Han hade annars, så länge han kunde klara sig själy ~~sin~~ lilla stuga, i vilken han residerade. Då han skulle begravas, bars kistan av fyra starka karlar, men de försäkrade, att det var allt, vad de orkade med, och ändock var Ola Månsson, mannen, en liten mager person. Man tog för givet, att i kistan var nedlagt släggor och andra verktyg, som Ola begagnat i livet. -- Locket skruvades fast i kistan.

Likbår känner jag icke till.

Likvagn. I min hemsocken, Höja, och detsamma torde gälla i många socknar, hade man, så långt jag kan minnas tillbaka, likvagn. Under åren 1901--- 1906 tjänstgjorde jag i Öja vid Ystad, men där hade man under den tiden ingen likvagn. Kistan med den döde forslades på någon annan vagn, som man prytt, packvagn i allmänhet, till kyrkan. Likvagn har tillkommit dels därigenom, att medel på stämman anslagits för inköp av sådan vagn, dels på ett sådant sätt, att enskilda personer tecknat medel för inköp av likvagn. Sådant lär förhållandet ha varit på icke så få ställen, och så har det varit även i Tjörnarps. Likvagnen i Tjörnarps tillverkades för omkring 40 år sedan. Den har sin plats på ålderdomshemmet, och den får användas mot en avgift av 5 kronor. Likvagnen köres av föreståndaren på ålderdomshemmet med de hästar, som finnas där . Av

M. 11074:5.
5.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Olika härader Adress: Tjörnarps
Socken: Olika socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

de 5 kronorna får föreståndaren 3 och 2 gå till likvagnskassan. Plymer, sorgtäckan och andra grannlåter har jag aldrig sett på landet vid begravning. Under senare tid har icke sällan likbil använts, men den ställer sig betydligt dyrare än likvagnen.

Utfärdstal. Om prästen är med i sorgehuset, så brukar han, då kistan blivit satt på likvagnen, likbilen, läsa en psalm eller en bön eller båddadera, oberoende om det är rika eller fattiga. (Sådant har förhållandet varit mycket länge). Är prästen inte med, så brukar någon annan göra det. Själv har jag gjort det många gånger, och ganska många gånger har jag före avfärden ifrån sorgehuset hållit tal, så gott jag har kunnat. Mycket ofta har också sjungits en psalmvers eller en kort psalm.

Begravningsprocessionen. I min barndom fingo alltid begravningsgästerna gå till kyrkan, även om avståndet understundom var ganska långt. Den enda vagnen var likvagnen. Då liket kommit till kyrkan, kördes likvagnen till vagnsporten i närheten av kyrkan. I Tjörnarps är ålderdomshemmet nog 3 km från kyrkan.) Då den blivit ställd på sin plats, spändes hästarna² för "hemmets" vagn, och så kunde ett fåtal av de äldre personerna få skjuts tillbaka till sorgehuset.. Före likvagnen gingo två mannar. "De gingo före." Några prestaver fanns med säkerhet inte någonstades på landet under min barndoms-

M. 11074:6.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Olika häradar Adress: Tjörnarp
Socken: Olika socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

tid . Numera har man nog prestaver i alla församlingar. Efter likvagnen gingo (så är det ännu) de närmast sörjande, sedan kommo begravningsgästerna , först manfolken, sedan kvinnfolken. Enligt äldre personers uppgift så "sjöng man in liket." Jag har aldrig gjort det, men en gång blev jag av prästen — det var kyrkoherde Levan i Knästorp — anmodad att göra det. Jag bad att få slippa, och den snälle kyrkoherden gav genast efter. (Under min seminarie-tid i Lund tjänstgjorde jag som vikarierande kantor och organist i Knästorps och Tottarps församlingar. Det var under tiden 1/9 1897 ——— 30/5 1899) Detta " att sjunga in liket " var, så synes det mig, inte tilltalande. Jag hörde under min barndom berättas om en kantor, som skulle göra det, då han var full.(Av pietet vill jag inte nämna varken församling eller kantornamn) Han började riktigt på "Jag går mot döden var jag går" men kom sedan inte ihåg hur det var utan kom in på "rullan går". För sanningen vill jag inte garantera, men jag har hört det berättas så. -- I vår tid utgöres liktåget nästan alltid av bilar. Bor en avliden person i omedelbar närhet av kyrkan, blir ju förhållandet ett annat. Efter likvagnen, likbilen, åka de närmast sörjande, och när man kommer fram till kyrkan, tar naturligtvis varje man sin hustru, nota bene! om han är gift, och om hon är med, vid sin sida, och så sitta de sida vid sida i kyrkan, då jordfästningen där äger rum. I liktåget äro både

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11074: 7.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Olika häradar Adress: Tjörnarps
Socken: Olika socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja.

män, kvinnor och barn.

Ankomst till kyrkan. Likistan togs från likvagnen, likbilén, och bars in i kyrkan och placerades i koret, eller om det var på sommaren, och den döde i någon mån börjat att övergå i förvandling, till graven, i vilken den nedsänktes, då jordfästningen förrättades ute. Skedde den i kyrkan, spelades en sorgmarsch eller sorgemusik av annan art, medan kistan bars upp i koret. Ibland var prästen med i likskaran, men i allmänhet uppehöll han sig i sakristian och gick därifrån fram till bären. De gamla klockarna hade betalt för varje förrättning, vare sig det var dop, lysning eller begravning. Summan var enligt vad jag känner till, från 1 till 5 kronor.

Jordfästning. Jordfästning ägde rum på alla dagar. Prästerna hålla ännu nästan alltid liktal. Om närskylda eller andra hålla tal i kyrkan, så torde det bero på, att det är svårt väder. Sådant äger nog endast rum under svåra vinterdagar. Alltid hållas de egentliga griftetalen före själva jordfästningen, men om gäster eller släktingar hålla tal, så sker det efter slutpsalmen, om det sker inne i kyrkan. I allmänhet äger ett sådant förhållande rum vid graven, då kransnedläggning sker. Under begravningsakten sitta de sörjand, om akten äger rum i kyrkan, i den främsta eller om de äro många i de främsta bänkarna.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M: 11074:8.
8

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Olika häradar Adress: Tjörnarps
Socken: Olika socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

Själaringning. I min barndom var det så hemma i Höja, att, då någon dött, sändes tre eller fyra karlar i väg för att ringa. Numera sköter alltid kyrkvaktmästaren om den saken. Om en äldre människa var död, började man ringa med stora klockan; var det ett barn, började man med lilla.

Begravningsringning. Då liktåget närmade sig kyrkan, ringdes det, och fortsattes ~~de~~ ringningen, till dess kistan var inburen i kyrkan. Efter jordfästningen ringde det åter, till dess den döde var nedsänkt i graven.

Begravningskalas. Sådana ha förekommit och förekomma än. Det hölls alltid, sedan liktåget från kyrkan återkommit till sorgehuset. Till begravningen och därmed i allmänhet även till begravningskalaset voro ofta en stor mängd människor inbjudna. På senare tider — sådant är och har förhållandet varit i Tjörnarps — har man förlagt begravningskalaset till något av hotellen härstädes. Även vid fattigbegravning har man, där jag har tjänstgjort, haft genom fattigvårdsstyrelsens åtgörande, haft traktering i form av kaffe med bröd i rik mängd.

Då begravningskalaset hölls i sorgehuset, serverades i allmänhet en oerhörd mängd mat av yppersta beskaffenhet. Först blev det ett smörgåsbord med en ofantlig ^{mat} "av alla de slagen". Sedan blev det buljong med pastejer, så fiskrätten, lax eller helleflundra, eller, om man inte kunde få bättre, gädda

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11074:9.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Olika härader Adress: Tjörnarp
Socken: Olika socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

samt därefter stek och så till slut glace eller någon annan förnämlig rätt. All denna mat nedsköljdes med brännvin, bir och vin av olika slag. På 1890-talet dracks en ofantlig mängd vin på kalasen, vare sig det var bröllop eller begravning

Förning. Förningen torde väl i stort sett vara slut, men jag har för mer än 50 år sedan varit med på en begravning, där förning förekom i riklig mängd. Det var en utmärkt präktig man, som avlidit, och hela hemmet var av allra bästa slag. Gästerna hade blivit förplägade i rikt mått, och jag föreställer mig, att personerna i sorgehuset inte alls kände sig tilltalade av den förning, som förekom. Den avlidna hade emellertid många syskon, och alla hade förning i form av vin och kakor eller konfekt med sig. Sedan middagen var slut, och gästerna sutto utmed väggarna, dröjde det inte länge, förrän "traktören" kom med en ofantligt stor bricka, fylld med vinglas, i vilka vin var islaget. Efter honom kom en upp "upppasserska" bärande kakorna eller konfekten. Så tog traktören till orda och sade: "Den avlidnes syster Elna vill undfägna oss med ett glas vin och en konfekt. Var så goda!" Snart voro glasen tömda och konfektskålen likaså. Men efter en kort stund kom traktören igen och upprepade detsamma, men nu var det brodern Ola, och sedan blev det Johanna och Peter och Per och Pål. Ja, begravningsgästerna trattade en mängd vin i sig, och far och mor hade konfekt och kakor med sig hem

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11074:10.

10

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Olika härader Adress: Tjörnarps
Socken: Olika socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

i rik mängd "te glöttana." En sådan förning torde inte alls förekomma nu. Men denna bygden tillhör ett område, där spettkakan är av stor betydelse, och det har den varit under många år. Här om dagen fyllde en fru i Häglinge 60 år. På högtidsdagen fick hon fem, säger fem, spettkakor. Är det klokt? I fråga om kakor är inte förningen slut. Till sorgehuset ha människor gärna tårtor och spettkakor med sig. Jag hade inte länge varit i Häglinge, förrän jag såsom församlingens kantor blev bjuden med på en begravningsmiddag. Till efterrätten dignade bordet av bakverk. Jag tog efterrätt samt en bit spettkaka och något av en tårta samt åt upp alltsammans. Då jag skulle gå och sätta min tomma tallrik, mötte jag socknens nämndeman, som kom med en stor djup tallrik, totalt överfylld med tårtbitar och spettkakastycken. "Vad i alla mina dar", sade jag, "ska du äta upp detta ovanpå det, vi förut ätit, så måtte du ha en god mage."

"Nää", blev svaret, "de här ska ja ha mä mej hem."

"Hem!" svarade jag

"Ja, visst", sade han vänligt. "Har du inte tagit av alla sorterna, så får du på et igen." Jag tänkte som så: "Naturligtvis ger jag mej inte." Genast fick jag en stor papperspåse och fyllde den snart med kakor, som jag hade med mig hem till stor glädje för mina kära barn.

Men ännu värre var jag med om i detta avseende. Det var på en begravningsmid-

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11074: //

11.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Diverse härader Adress: Tjörnarps
Söcken: " socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

dag i Ebbarp i Häglinge. Många gäster voro med, och förning i form av tårtor och spettkakor hade de i parti. När vi manfolk--kvinnorna skulle ju alltid taga först-- skulle taga efterrätt och kakor, så befanns det, att där var 23, säger 23 tårtor och spettkakor. Det var inte underligt, att en gammal man, då han såg dem, sade: "Här kan en gå vilse." Det är lätt att förstå, att, då man skulle taga en bit av varje spettkaka och ett stycke av varje tårta, man hade en väldig kakepåse med sig hem. Så tokigt tillgår det väl inte ännu, men "ett slags spettkaksraseri råder! nog så töst o si", som gumman sade.

Jag vet inte, när man började dricka vin vid begravingarna, men jag vet, som jag sagt förut, att på somliga begravningsmiddagar på 1890-talet dracks ohyggligt mycket vin. En enda gång har jag hört en präst föreslå den dödes skål, men jag tyckte, att det var grymt. Det är inte särskilt länge sedan Om prästen var med, brukade han läsa en bordsbön före måltiden. Tidslängden för begravningsmiddagen var mycket olika. Oftast var nog gillet slut före ~~kv~~ klockan 23, men på ett ställe i Häglinge varade kalaset till klockan 5 på morgonen. Gästerna sutto utmed väggarna och sovo, och det dröjde $2\frac{1}{2}$ till 3 timmar mellan varje rätt. I allmänhet gick det hyggligt till vid begravingar, men för ett 50-tal år sedan, då manfolken skulle ha toddy efter allt

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11074:12.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Diverse härader Adress: Tjörnarps
Socken: " socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

det andra "fylled", som de inmundigat, så kunde det gå galet för en och annan. Ja, de kunde bli totalt överlastade. En man, som varit med på en begravningsmiddag, var inte kommen hem, då det led fram vid 3-tiden på morgonen. Nu började folket där hemma att känna sig ängsliga och måste ut att söka., ty gillet var slut, det visste man. Man gick så nätt ut, stannade och lyssnade. Omsider hörde man ett tjut. Så tystnade det, men så hörde man det igen.. De sökande gingo vidare. Ljudet kom från ett stort nyplöjt fält och blev allt tydligare. Omsider funno barnen sin gamle far sittande med hög hatt på i plöjningen långt nere i dalen. Förfärligt att utsäga — det var nog 1891, och jag var själv med på begravningen — "gick det ännu längre i fulhet." En gammal rik ungarl hade dött och testamenterat hela sin förmögenhet till sin hushållerska. Hon ville riktigt visa sin generositet och gjorde ett väldigt begravningskalas, där sprit och vin flödade. En skomakare, som för övrigt var broder till hushållerskan, och en smed, togo, så fort begravningsgästerna kommo från kyrkan, så rikligt för sig av spritvaror, att de voro färdiga att flyga i luven på varandra. Lyckligtvis blevo de hindrade, så att de ej kommo ~~in~~ i slagsmål.

Under min tjänstgöring i Ystadstrakten var jag med på en begravningsmiddag, där gästerna spelade kort. Den döde, en omkring 20 år gammal yngling, var

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11074:13.

Landskap: Skåne
Härad: Diverse härader
Socken: " socknar
Uppteckningsår: 1949

13
Upptecknat av: R. A. Svensson
Adress: Tjörnarp
Berättat av: Densamme
Född år 1871 i Höja

gömd i jordens sköte. Knappt hade begravningsgästerna, bland vilka jag, som sagt, var en, kommit till sorgehuset, förrän kortlapparna kommo fram, och flera bord för ändamålet togos i anspråk. Då jag såg det, kunde jag inte låta bli att säga till den avlidnes fader: "Men här skall väl ändå inte spelas kort." Jag fick ordagrant följande till svar: "Ack, min käre Svensson, de gör ingenting; hade Alexander levat, så hade han varit med och spelat kort."

Eftergillan förekom och förekommer nästan alltid. Till dessa bjödos fattiga personer och sådana, som inte kunde komma på det stora gillet. Ett sådant "ättegille" hölls för ett 30-tal år sedan på ett ställe i Häglinge socken. Ett par lärarinnor voro med, och de ha berättat därom för mig. Bland gästerna var för övrigt en gammal gumma, som ju inte hade allt för insikt i att "sköta sig ordentligt" vid bordet. Smörgåsbordet var utomordentligt rikt, och bland annat fanns där stekt ål. Gumman betraktade den en ~~en~~ en stund, men sedan grep hon sig verket an. Hon grep en hel stor ål, och därpå gick hon sina färde för att äta den. De båda lärarinnorna jämte andra gäster höllo på att spricka av skratt, då de sågo gumman släpa iväg med ålen. De orkade inte att vara inne utan måste ut och skratta av alla krafter. Om gumman fick rätt på hela ålen, vet jag inte.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11074:14

14

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Diverse härader Adress: Tjörnarps
Socken: " socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

Kyrkotjänarnas avlöning m.m. Klockaren hade, som jag förut sagt, en ersättning på 1 till 5 kronor för varje barndop, kyrktagning, bröllop och begravning. Kyrkovaktmästaren hade betalt för sitt arbete, olika i olika församlingar. I närvarande tid förefaller det, som om kyrkovaktmästarna hade icke blott skälig ersättning utan mycket god sådan för sitt arbete. Här i Tjörnarps betalar icke sterbhuset något till kyrkovaktmästaren för hans arbete med grävning av gravar o.d. Ersättningen ingår i hans löneförhållanden.

Efter begravningsmiddagarna sändes gärna mat ut till behövande i församlingen.

Kyrkogården. Kyrkogården var i allmänhet inhägnad av en stenmur.

Gravplatser. De olika byarna hade inga egna gravplatser, utan människor begrovos sida vid sida om varandra, oberoende av i vilken by de bodde i livet och oberoende av social ställning. I Höja hade man i min barndom ett stycke av kyrkogårdens sydvästra hörn som gravplats för självspillingar. Sådant förkommer inte nu. Någon särskild avdelning av kyrkogården för döda barn känner jag inte till. Ett par gånger har jag varit med vid begravning av dödfödda barn och ofullgångna foster. Jag vill minnas, att prästen "kastade på dem"; att han läste en kort bön och välsignelsen, är säkert.

Grav I min barndom fick medlemmar i sorgehuset sända personer i väg att

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 11074:15
15

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Diverse härader Adress: Tjörnarp
Socken: " socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

gräva graven. Numera sköter kyrkovaktmästaren om det. Då någon person för 60 à 70 år sedan skulle begravas, hade förut ett stort antal spadar och skyfflar utsatts vid graven. Fyra karlar gingo i förväg för att ringa vid begravningen. Så snart kistan blivit nedsatt i graven, togo karlarna tag i skyfflarna och fyllde graven med jord. Nu sköter kyrkovaktmästaren om det hela. Graven var alltid färdig någon dag före begravningen. Vid djup tjäle fingo järnstänger och hackor komma till användning. Sedan lång tid tillbaka (hur lång kan jag inte säga) har man klätt graven med granris.

Gravvårdar finnas av olika slag, men de flesta äro av sten. För 30 à 40 år sedan hade man ganska allmänt ett slags obelisker, som voro både klumpiga och fula. Nu har man i allmänhet mindre gravvårdar, som äro vackra och tilltalande. Smidda gravvårdar vet jag mig aldrig ha sett, men både i Häglinge och Tjörnarp har man flera vackra smidda gravfäck. Ytterst sällan ~~torde~~ torde de dödas fotografi finnas i gravstenen, men på Starby kyrkogård har jag sett ett sådant för många år sedan. På Höörs kyrkogård har jag på en gravsten (kanske finnes där fler) sett den avlidnes bild i relief. Inskriptionen talade om vem den döde var samt födelsedag och år samt dödsdag och år. Ofta finnes något bibelord eller hänvisning till någon psalmvers på gravstenen.

Gravsmyckning Gravkullar finnas över de flesta döda. I allmänhet, ~~en in-~~

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M
16 11074:16.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Diverse härader Adress: Tjörnarps
Socken: " socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

om inte de efterlevande bo allt för långt från kyrkogården, sättas blommor på graven varje lördag under sommarmånaderna. I närvarande tid sköter kyrkovaktmästaren för betalning en mängd gravar. Något slags speciellt slag blommor kan man ju inte tala om; man får taga dem, som finnas.

Eldbegängelse . Ingen mig veterligt har i de församlingar, där jag haft min verksamhet, undergått eldbegängelse.

Bårhus finns inte i Tjörnarps, men ett sådant torde nog snart bliva färdigt.

Majning. Man strödde hackat granris här och var på vägarna vid husen, där den avlidne skulle framföras.

Kransar och minnestavlor över döda vet jag mig icke ha sett utom i Bosjöklosters vackra kyrka. Där finnes silverkransar eller vad det är samt tavlor.

Sorgdräkt. Kvinnorna hade svart dräkt. Männerna hade ofta ett "sorgband" om vänstra överarmen eller ett sorgband om hatten.

Sorgtid. I allmänhet varade den nog ett års tid, men för många varade den, då kärleken var den sammanbindande länken, livet ut.

Borgerlig begravning har jag aldrig varit med om.

Ordensbegravning har jag heller aldrig varit med om.

M. 11074:17.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson
Härad: Diverse härader Adress: Tjörnarps
Socken: " socknar Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1949 Född år 1871 i Höja

Militär begravning icke heller, utom då en gammal fanjunkare begrovs, men den begravningen tillgick som andra.

Utländska medborgares begravning har jag inte heller varit med om.

Begravningskassor och entreprenörer. Enbart begravningskassa finnes inte här i Tjörnarps. Inte heller entreprenörer. Sedan lång tid tillbaka har här funnits en sjukkassa. Denna har övergått i Sösdalaortens erkända sjukkassa. Då någon till kassan hörande person avlidit, och dagen ^{och tiden} för begravningen är inne, bruka en hel del till kassan hörande medlemmar samlas vid ingången till kyrkogården, och bilda de häck, medan den döde bäres in i kyrkan eller till graven